

«Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թե՛մա՝ Մանկավարժական աշխատողի համագործակցությունը սաների ծնողների (նրանց օրինական ներկայացուցիչների) հետ՝ սաների կրթական աշխատանքների կազմակերպման և ընտանեկան դաստիարակության հարցում:

Հեղինակ՝ Կարինե Բոյաջյան

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ներածություն.....	3
2. Գլուխ 1. Մանկավարժական աշխատողի համագործակցությունը սաների ծնողների (նրանց օրինական ներկայացուցիչների) հետ.....	5
3. 1.1 Ծնողների մասնակցությունը կրթական հաստատության ուսումնական աշխատանքներին.....	13
4. Գլուխ 2. Կրթական հաստատություններում մանկավարժական աշխատողի և ծնողների համագործակցության առանձնահատկությունները.....	17
5. 2.2 Համալիր ծրագիր ուղղված կոնֆլիկտայնության մակարդակի նվազմանը, որը կնպաստի մանկավարժական աշխատողի համագործակցությանը սաների ծնողների (նրանց օրինական ներկայացուցիչների) հետ՝ սաների կրթական աշխատանքների կազմակերպման և ընտանեկան դաստիարակության հարցում.....	19
6. Համալիր ծրագրի աձանագրություն.....	24
7. Եզրակացություն.....	26
8. Գրականության ցանկ.....	27

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հետազոտության արդիականությունը: Ներկայումս մանկավարժական աշխատողի համագործակցությունը սաների ծնողների հետ հրատապ և արդիական խնդիր է, քանի որ կրթական խնդիրների հաջող լուծումը հնարավոր է միայն այս համագործակցության առկայության դեպքում: Ընտանիք-դպրոց հարաբերությունների խնդիրը մանկավարժության մեջ համեմատաբար երիտասարդ է և պահանջում է պատշաճ ուշադրություն կրթական գործընթացի բարելավման համար, որտեղ զգալի տեղ է հատկացվում երեխայի ստեղծագործական և ազատ անհատականության զարգացմանը: Մանկավարժական աշխատողները և սաների ծնողները կանգնած են ներդաշնակորեն զարգացած անհատականություն դաստիարակելու խնդրի առաջ: Մանկավարժական աշխատողների և սաների ծնողների համատեղ աշխատանքն արդյունավետ է, եթե նրանց համագործակցությունն իրականացվում է ամենօրյա պրակտիկայում, երբ ուսուցիչներն ու ծնողները համատեղ լուծում են ընդհանուր խնդիր՝ պայմաններ ստեղծելով երեխայի բարեկեցիկ և ներդաշնակ զարգացման համար: Ուսումնական գործընթացը կառուցելիս հաշվի պետք է առնել սաների ընտանեկան արժեքների առանձնահատկությունները: Ուսումնական գործընթացի արդյունավետ իրականացման պայմաններից մեկը դրա բաղադրիչների՝ մանկավարժական աշխատող , սան, ծնող (օրինական ներկայացուցիչներ) փոխազդեցությունն է: Փոխազդեցության այս տեսակը թույլ է տալիս հասկանալ սաների անհատական հատկանիշները, հակումները, կարողությունները, ուժեղ և թույլ կողմերը, ինչպես նաև հաղթահարել սաների բացասական վարքն ու գործողությունները՝ հավատարիմ մնալով ընդհանուր նպատակներին և դրդապատճառներին: Երեխան երբեք ինքնուրույն չի զարգանում, որպեսզի նա տիրապետի սոցիալական հմտություններին, նրան պետք են մեծահասակներ, ովքեր ակտիվորեն կուղղորդեն նրա սոցիալականացման գործընթացը ճիշտ ուղղությամբ: Առաջին մեծահասակները երեխայի ծնողներն են: Կյանքի առաջին իսկ օրերից երեխային սովորեցնում են հաղորդակցվել, վարքագծի կանոններ, սոցիալական հմտություններ ու կարողություններ: Երեխայի հաջող միջառարկայական ուսուցման ոլորտը, ինչպես մանկության, այնպես էլ կյանքում, կախված է նրանից, թե որքանով են խնամակալները համարվում լավ դաստիարակներ և ուսուցիչներ իրենց երեխայի համար: Երեխայի համար աջակցությունը կարևոր է նրա զարգացման ցանկացած տարիքային փուլում: Քանի որ կրթության գործընթացը բավականին բարդ է, ինչպես նաև ծավալուն և բազմակողմանի, ծնողները: Ընտանիքը «առաջնային օղակն է, որտեղ սկսվում է երեխայի՝ որպես անհատի ձևավորումը: Իսկ այն, ինչ ներհատուկ կլինի երեխային մանկությունից, անխուսափելիորեն պետք է դրսևորվի նրա հետագա կյանքում»: Երեխայի իրավունքների կոնվենցիայում ասվում է. «Իր անձի լիարժեք և ներդաշնակ զարգացման համար երեխան պետք է մեծանա ընտանեկան միջավայրում, երջանկության, սիրո և փոխըմբռնման մթնոլորտում»: Այն, ինչ երեխան ձեռք է բերում ընտանիքում մանկության տարիներին, նա պահպանում է իր ողջ հետագա կյանքում: Սաների անհատականության հիմքերը դրվում են ընտանիքում, և կրթական հաստատության ավարտին նա արդեն ձևավորվում է որպես մարդ: Նաև կարճ ժամանակահատվածում նրանցից պահանջվում է նոր գիտելիքներ և հմտություններ ձեռք բերել սեփական շատ արագ մեծացող երեխային

դաստիարակելու հարցում: Ծնողները միշտ չէ, որ ունեն բոլոր հնարավորությունները ինքնուրույն ընկալելու սաների դաստիարակության ուղղությունը փոխելու անհրաժեշտությունը ինքնուրույն գիտակցելու, ինչպես նաև դաստիարակության մասին տեղեկատվություն գտնելու և դրանք գործնականում արդյունավետ կիրառելու անհրաժեշտությունը:

Հետևաբար, նրանք օգնության կարիք ունեն մասնագետի կողմից, ով կարող է բացատրել երեխայի զարգացման պարբերականացման առանձնահատկությունները և դառնալ հիանալի ուսուցիչ՝ ծնողներին երեխային դաստիարակելու հարցում օգնելու գործում: Նման օգնությունը ծնողների հոգեբանական և մանկավարժական կարողությունների զարգացման և բարձրացման բնույթ ունի: Համագործակցության առանձնահատկությունները ուսումնասիրվել են մի շարք հեղինակների կողմից՝ Ա.Ն.Լեոնտևի, Ի.Ա. Զիմնյայա, Լ.Ա. Վետվիցկայա, Լ.Ս. Վիգոտսկին, Դ.Բ. Էլկոնինա, Վ.Վ. Դավիդովա, Շ.Ա. Ամոնաշվիլի, Ա.Ս. Մակարենկո, Ա.Վ. Սուխոմլինսկին. Ն.Մ. Գուլիյան և այլն:

Հետազոտության օբյեկտ: Սաների կրթական աշխատանքների կազմակերպման և ընտանեկան դաստիարակության հարցում մանկավարժական աշխատողների և ծնողների համագործակցությունը:

Հետազոտության նպատակը: Ուսումնասիրել մանկավարժական աշխատողների և ծնողների համագործակցությունը սաների կրթական աշխատանքների կազմակերպման և ընտանեկան դաստիարակության հարցում:

Հետազոտության խնդիրները՝

1. Ուսումնասիրել մասնագիտական գրականություն մանկավարժական աշխատողների և ծնողների համագործակցության, սաների կրթական աշխատանքների կազմակերպման և ընտանեկան դաստիարակության վերաբերյալ:
2. Բացահայտել մանկավարժական աշխատողների հետ համագործակցության գործընթացում ծնողների հոգեբանական և մանկավարժական իրավասության բարձրացման հնարավորությունները:
3. Ախտորոշել սաների ծնողների հոգեբանական և մանկավարժական իրավասությունը:
4. Վերլուծել մանկավարժական աշխատողների և ծնողների փոխազդեցության մանկավարժական տեսությունները:
5. Բացահայտել մանկավարժական աշխատողների և ծնողների դերը երեխայի անհատականության ձևավորման գործում:

Գլուխ 1 Մանկավարժական աշխատողի համագործակցությունը սաների ծնողների (նրանց օրինական ներկայացուցիչների) հետ:

Մանկավարժական աշխատողների և ծնողների համագործակցությունը հանդիսանում է մանկավարժական գործընթացի հիմք և զգալի ուշադրության է արժանացել վերջին տարիներին: Մանկավարժական հաղորդակցության լավ կազմակերպված ընթացակարգը ապահովում է հոգեբանական շփումը, որը պետք է առաջանա մանկավարժական աշխատողների, երեխաների և ծնողների միջև: Երեխային հաջողությամբ դաստիարակելու, նրա համակողմանի զարգացման համար բոլոր պայմանները ստեղծելու համար մանկավարժական աշխատողները և ծնողները պետք է կենտրոնանան տեղեկատվության հավաստիության, օբյեկտիվության և ամբողջականության վրա, որոնց հիման վրա իրականացվում է կրթական գործընթացը: Ծնողի և մանկավարժական աշխատողների համագործակցության ընդհանուր խնդիրն է ապահովել բարձրորակ կրթական գործընթաց՝ խնդիրների լուծմանը ինտեգրված մոտեցմամբ: Թե որքանով է արդյունավետ համատեղ գործունեության կազմակերպումը, կախված է մանկավարժական աշխատողների՝ ընտանիքի հետ համագործակցության կարևորության, ծնողների և երեխաների միջև մարդասիրական հարաբերությունների ձևավորման և ընտանիքն ուսումնասիրելու ուղիների մշակման կարևորության գիտակցումից:¹

Ընտանիքի և մանկավարժական աշխատողների համագործակցության հաջողությունը ժամանակակից կրթական իրավիճակում կախված է կրթական հաստատության անձնակազմի ծնողների հետ համագործակցության հաջողությունից, ինչը նպաստում է ընտանիքի և կրթական հաստատության միջև դրական կապերի ամրապնդմանը և որակապես փոխում է հարաբերությունների կառուցվածքը: Սաների դաստիարակության գործընթացում մանկավարժական աշխատողների և ծնողների ջանքերի համադրումը կազմակերպչական և հոգեբանական-մանկավարժական առումներով բարդ խնդիր է: Դրա լուծման հիմնարար պայմանները ծնողների և մանկավարժական աշխատողների միջև

¹ Сухомлинский В.А. Избр. произв. В 5-ти т. – Киев, 1979 – 1980.

հաղորդակցության հատուկ ձևի ստեղծումն է, որը կարող է նշանակվել որպես գաղտնի գործարար կապ:²

Սովորելու դժվարությունները, դաստիարակության մեջ անհաջողության պատճառները մեզ ստիպում են մտածել, որ սաների դաստիարակության գործում որոշիչ դերը վերապահված է ոչ միայն կրթական հաստատությանը (ուսուցիչ, հոգեբան, սոցիալական մանկավարժ), այլ, իհարկե, պատկանում է ընտանիքին, որը դառնում է. դաստիարակության համակարգողն ու կարգավորողը: Ավանդաբար կրթության հիմնական ինստիտուտը ընտանիքն է: Այն, ինչ երեխան ձեռք է բերում ընտանիքից մանկության տարիներին, նա պահպանում է ողջ կյանքում: Ընտանիքի՝ որպես ուսումնական հաստատության կարևորությունը պայմանավորված է նրանով, որ երեխան մնում է դրանում իր կյանքի զգալի մասը, և անհատի վրա դրա ազդեցության տևողության առումով ուսումնական հաստատություններից ոչ մեկը չի կարող համեմատվել ընտանիքի հետ: Այն դնում է երեխայի անհատականության հիմքերը, և երբ նա մտնում է կրթական հաստատություն, նա արդեն կեսից ավելի է ձևավորված որպես մարդ: Ճիշտ դաստիարակության, երջանիկ մանկության և ընտանիքում երեխայի բարեկեցության աղբյուրը ծնողների սերն է նրա հանդեպ: Երեխաները շատ զգայուն են արձագանքում սիրուն և խորապես գիտակցում են դրանց պակասը: Ապրելով ընտանիքում, ըստ Վ.Ա.Սուխոմլինսկու, երեխան պետք է վստահ լինի, որ ինչ-որ մեկը սիրում է իրեն շատ, շատ, և նա նաև սիրում է ինչ-որ մեկին անսահման: Նման սերը ստեղծում է հոգևոր հարմարավետության և ապահովության զգացում: Միաժամանակ երեխան հեշտությամբ յուրացնում է գիտելիքները և ավելի ակտիվ ընկալում աշխարհը: Նրա տաղանդներն ավելի ազատ են բացահայտվում, նա ավելի վստահորեն է որոշում իր կյանքի ուղին և ընտրում ընկերներին: Իսկական ծնողական սերը ձևավորում է պարտքի զգացում, արձագանքողություն, մարդուն սովորեցնում է զգացմունքների մշակույթ, բարության ըմբռնում, օգնում է հասկանալ հիմնական բարոյական սկզբունքը. մարդն ընկեր է և եղբայր: Այնուամենայնիվ, ծնողական սերը կարող է տարբեր լինել՝ սկսած անքակտելիորեն կապված ծնողական պարտքի զգացումից, երեխայի անհատականության ձևավորման պատասխանատվությունից մինչև կույր, անհիմն: Ընտանիքում երեխաներ մեծացնելու պայմաններից մեկը ծնողների հեղինակությունն է:³

² Основы семейного воспитания. Учебник для ВУЗов. Коллектив авторов. Изд. Academia., 2013.

³ Сухомлинский В.А. Избр. произв. В 5-ти т. – Киев, 1979 – 1980.

Սերը ծնողների և նրանց նկատմամբ հարգանքը, նրանց հեղինակության ճանաչումը միշտ էլ, որ համընկնում են:տարրական դպրոցական տարիքի երեխան առօրյա կյանքում ավելի հաճախ է հետևում իր ծնողներին և չի կարող չնկատել, որ ծնողները երբեմն իրենց թույլ են տալիս անել այն, ինչի համար դատապարտում են ուրիշներին: Ծնողների հեղինակությունը կործանվում է նաև այն համոզմունքով, որ երեխաներն իրավունք չունեն քննադատելու իրենց գործողությունները, որ նրանք պատժում են երեխաներին միայն արդարացիորեն, նրանց հրահանգները չեն քննարկվում և պետք է անվերապահորեն հետևվեն: Իրականում հոր և մոր հեղինակությունը կբարձրանա միայն այն դեպքում, եթե նրանք քաջություն ունենան ընդունելու իրենց սխալն ու սխալը: Մեծահասակների այս պահվածքը ապացուցում է նրանց իրական հարգանքը երեխայի նկատմամբ և նույն հարգանքն է առաջացնում նրա կողմից: Ազնվությունը, արդարությունը, անկեղծությունը շրջապատի մարդկանց և ձեր երեխաների հետ հարաբերություններում ծնողական հեղինակության հիմքն են: Ընտանիքի և դպրոցի միասնական, համաձայնեցված պահանջները ընտանիքում երեխաների պատշաճ դաստիարակության պայմաններից են: Այնտեղ, որտեղ ուսուցիչը և ծնողը գործում են համատեղ, ավելի լավ է դաստիարակչական աշխատանք տանել:Երբեմն ծնողները կարծում են, որ երբ երեխան գալիս է դպրոց, նրա դաստիարակության մեջ ընտանիքի դերը նվազում է, քանի որ սաները այժմ իրենց ժամանակի մեծ մասն անցկացնում են կրթական հաստատության պատերի ներսում: Նշենք, որ ընտանիքի ազդեցությունը ոչ միայն չի նվազում, այլև մեծանում է. Զգացմունքային, խոցելի, ամաչկոտ երեխաները, ովքեր ցավագին են արձագանքում ուսուցչի մեկնաբանություններին, հասակակիցների ծաղրանքին, խորապես զգում են իրենց անհաջողությունները և սխալները, պահանջում են ընտանիքների հատուկ ուշադրություն, ինչը կարող է առաջացնել բացասական վերաբերմունք դպրոցի նկատմամբ և նույնիսկ հրաժարվել այն հաճախելուց:⁴

Նման երեխաների ծնողները պետք է խոսեն ուսուցչի հետ երեխայի անհատական հատկանիշների մասին և օգնեն նրան հարաբերություններ հաստատել դասընկերների հետ: Կարևոր է ըմբռնումով վերաբերվել երեխաների փորձառություններին և աննկատ խրախուսել նրանց խոսել իրենց հարաբերությունների մասին հասակակիցների և ընտանիքից դուրս մեծահասակների հետ: Սա կօգնի ձեզ ճիշտ գնահատել ինչպես ձեր սեփական գործողությունները, այնպես էլ երեխային ուղղված քննադատական դիտողությունները. «Ինձ թվում է, որ ուսուցիչը իրավացի է», «Եկեք մտածենք, թե

⁴ Гейко В. А. Роль семьи в развитии школьных успехов ребенка.//Начальная школа. - 1999, №3. – С. 59 – 61.

ինչու երեխաները չցանկացան խաղալ ձեզ հետ», «Դու չե՞ս ուզում: Ճի՞շտ եք գնահատում ձեր աշխատանքը»: Եւ այլն: Աստիճանաբար տարրական դպրոցի աշակերտի մոտ առաջանում է իր փորձառությունները սիրելիների հետ կիսվելու և նրանց խորհուրդներ ու օգնություն խնդրելու անհրաժեշտություն:

Եթե ծնողները սկսում են նախատել և մեղադրել երեխային, ապա ապագայում նրանք չեն կարող հույս դնել նրա անկեղծության վրա: Միևնույն ժամանակ, դուք չեք կարող անընդհատ կենտրոնանալ դպրոցի և դասընկերների հետ կապված երեխաների փորձի վրա, ցույց տալ ձեր անհանգստությունը, չափից դուրս հովանավորել երեխային, լուծել նրա բոլոր խնդիրները, զրկելով նրան անկախությունից: Անհնար է բաց թողնել նաեւ այն, որ դաստիարակություն-երկխոսությունը դառնում է ընտանիքում երեխա մեծացնելու կարելուորագույն պայմաններից մեկը:

Ծնողները, ովքեր սովոր են պարտադրել իրենց պահանջների անվիճելի կատարումը, երեխայի մեծանալուն զուգահեռ ավելի ու ավելի քիչ հնարավորություն կունենան ազդելու նրա վրա: Մեծահասակներն իրենք հաճախ նկատում են, որ զգայունությունը, բարեսիրտ տոնը, վստահությունը երեխայի հանդեպ և համբերատարությունը նրա հետ հարաբերություններում փոխադարձություն և մեծերի պահանջները կատարելու ցանկություն են առաջացնում: Պատահում է, որ պարզևատրման և պատժի մեթոդներ ընտրելիս ծնողները հաշվի չեն առնում երեխայի անհատական առանձնահատկությունները և չեն խորանում այս կամ այն արարքի պատճառների մեջ:

Նրանք հաճախ պատժում են երեխաներին գրգռվածության ժամանակ, կանխակալորեն, առանց հաշվի առնելու այն հանգամանքները, որոնցում կատարվել է հանցագործությունը, ինչը հանգեցնում է ծնողների և երեխաների հարաբերությունների վատթարացման: Ուսուցիչները առանձնացնում են ընտանիքում ծնողների և երեխաների միջև հարաբերությունների երեք հիմնական ոճ.

- անտարբեր,
- ավտորիտար,
- ժողովրդավարական.

Դրանցից առաջինին բնորոշ է ամենաթողությունն ու անտարբերությունը երեխաների նկատմամբ: Երկրորդը՝ խիստ ավտորիտարիզմը, կատեգորիկությունը, բռնապետությունը երեխաների հետ հարաբերություններում:

Երրորդը՝ համագործակցությունը, փոխըմբռնումը ծնողների և երեխաների միջև՝ հաշվի առնելով հարաբերությունների յուրաքանչյուր մասնակցի իրավունքները,

կարիքները և շահերը: Հաղորդակցման անհրաժեշտությունը երեխայի առաջին սոցիալական կարիքն է: Մեծահասակների և երեխաների շփումը միշտ տեղի է ունենում հուզական հիմքի վրա և բնութագրվում է կարեկցությամբ: Սա հարստացնում է երեխայի անհատականությունը, դարձնում նրան ավելի զգայուն այլ մարդկանց փորձառությունների նկատմամբ, ավելի ենթակա է մեծահասակների ազդեցությանը:⁵

Որքան երկար և բովանդակային առումով հարուստ է երեխայի շփումը ընտանիքի անդամների հետ, այնքան հարուստ է նրա անհատականությունը: Ցավոք, կյանքի ժամանակակից զբաղված տեմպը և կենսապայմանների փոփոխությունները ազդել են հաղորդակցության բնույթի վրա. այն դառնում է հազվադեպ, ավելի ու ավելի ֆորմալ ոչ միայն ծանոթների և հարևանների, այլև ընտանիքի ներսում գտնվող հարազատների միջև: Դպրոցականների հետ զրույցները հաստատում են, որ նրանց ընտանեկան շփման կարիքը չի նվազում: Երեխաների հետ բովանդակալից և բավականաչափ երկարաժամկետ հաղորդակցության կազմակերպումը ցանկացած տարիքում նրանց դաստիարակության համար անհրաժեշտ պայման է:

Սակայն ժամանակի ընթացքում փոխվում է հաղորդակցության բովանդակությունը՝ այն, ինչ երեխան փնտրում է դրանում: Կրտսեր դպրոցականը ոչ միայն ձգտում է բավարարել իր էմոցիոնալ և ինտելեկտուալ կարիքները հաղորդակցության մեջ, այլ նաև ցանկանում է գնահատել իր անհատականությունը, ինքնահաստատվել և իրացնել ինքն իրեն: Երեխաների հետ հաղորդակցություն և երկխոսություն պահպանելու ծնողների ցանկությունը, որը ենթադրում է հարգանք երեխայի անձի, նրա կարիքների, հետաքրքրությունների նկատմամբ, կնպաստի ընտանիքում հարաբերությունների ժողովրդավարական ոճի ձևավորմանը:

Դպրոցական տարիքում երեխայի անհատականությունը գնահատելու կարիքը մեծանում է: Երեխաների վարքագծի կառավարման արդյունավետությունը և հաստատման կարևոր բարոյական անհրաժեշտության ձևավորումը կախված են նրանից, թե որքան գրագետ են մեծահասակները օգտագործում գնահատումը: Մեծահասակների գնահատող ազդեցությունները նպաստում են պարտականության, ինքնավստահության, պատասխանատվության, կազմակերպվածության և շատ այլ հատկությունների զգացողության զարգացմանը և ազդում դպրոցականների ակադեմիական նկրտումների մակարդակի վրա:

Կարևոր է, որ երեխան մեծահասակի կողմից զգա իր նկատմամբ բարեկամական, հարգալից վերաբերմունք, անկախ նրանից, թե ինչպես է նա գնահատում երեխայի

⁵ Основы семейного воспитания. Учебник для ВУЗов. Коллектив авторов. Изд. Academia., 2013.

գործողություններն ու հմտությունները տվյալ իրավիճակում: Միայն այս դեպքում նա պատրաստակամորեն կընդունի մեծահասակի խորհուրդներն ու մեկնաբանությունները: Ծնողները, գնահատելով երեխայի վարքագիծը և նրա գործունեության արդյունքները, հաճախ գնում են ծայրահեղությունների՝ չարաշահում են կամ գովաբանում, կամ մեղադրում:

Երեխային հասկանալու կարողությունը, նրա վիճակը և վարքի դրդապատճառները թույլ են տալիս նրան առավելագույնս ձիշտ որոշել դրա նկատմամբ համապատասխան մոտեցումը:

Մանկավարժական ցանկացած բարդ իրավիճակում ծնողները պետք է հաշվի առնեն փոքրիկի զգացմունքները, տեսնեն նրան որպես մարդ, ձգտեն փոխըմբռնման, որը կառուցված է հարգանքի և վստահության վրա արդարության և երեխաների արարքների գնահատման վրա: Միևնույն ժամանակ, միշտ ընկերասեր մնացեք:

Ընտանիքների հետ համագործակցության կրթական հաստատության առաջնահերթ խնդիրներն են.

- ✚ ընտանիքի առանձնահատկությունների ուսումնասիրություն, սաների դաստիարակություն և ընտանիքի հետ կապերի հաստատում.
- ✚ հոր և մոր ներգրավվածությունը ինքնակրթության և ինքնաձանաչման խնդիրների լուծման գործում.
- ✚ ծնողների ներգրավում դպրոցական հաստատության դժվարությունների լուծմանը,
- ✚ երեխայի դաստիարակության հետ կապված ընտանեկան խնդիրների բացահայտում և դրանց լուծումներ
- ✚ ծնողների փորձի հարստացում հատուկ գիտելիքներով և հոգեբանական և մանկավարժական իրավասության մակարդակի բարձրացում

Այս և այլ հարցերի լուծման մակարդակը խոսում է թիմի մասնագիտական մանկավարժական իրավասության մասին:

Վերոնշյալի համատեքստում արդիական է դառնում ծնողական կոմպետենտության զարգացման խնդիրը: Այն չի պատկանում ընդհանուր ընդունված հասկացություններին և գիտամեթոդական գրականության մեջ նշվում է որպես հայրության բաղադրիչ, հոր կամ մոր անձնական հատկանիշ: Փիլիսոփայական, հոգեբանական, սոցիալ-մանկավարժական գրականության վերլուծությունը վկայում է գիտնականների կողմից ծնողների կրթության պայմանների համառ որոնումների մասին:⁶

⁶ Богданова Т.Г., Корнилова Т.В., Диагностика познавательной сферы ребенка / Т.Г. Богданова., Т.В. Корнилова., М.: 1994, с. 28-30.

Հաճախ է պատահում, որ մեծերը փորձում են երեխաներին նույնիսկ քաղաքավարություն սովորեցնել կոպիտ լինելով: Երեխաների հետ շփվելիս գերակշռում է կանոնակարգված տոնը, դիտողությունները, նկատողությունները, բացասական հատկանիշները եւ այլն: Շատ ավելի հազվադեպ են լինում բարեկամաբար արված խորհուրդներ, ցանկություններ, խնդրանքներ, և չափազանց հազվադեպ է կատակի, հումորի օգտագործումը, որը երեխային ստիպում է ժպտալ, ծիծաղել իր արարքների վրա՝ ստիպելով նրան նայել ինքն իրեն: դրսում և ծիծաղելի լույսի ներքո տեսնել նրա թերությունները: Իհարկե, լինում են իրավիճակներ, երբ անհրաժեշտ է կտրականապես, կտրուկ, անհապաղ դադարեցնել երեխայի ոչ պատշաճ պահվածքը: Բայց դա հաճախ չի լինում: Հիմնական պայմաններն են ընտանիքի հուզական մթնոլորտը և երեխայի բարոյական դաստիարակությունը: Ծնողները միշտ չէ, որ համաձայն են այն պնդման հետ, որ երեխան անձնավորություն է, քանի որ «անհատականություն» հասկացությամբ նրանք հասկանում են անբաժանելի և ուժեղ բնավորությամբ անձնավորություն, անկախ, ինքնավստահ իր և իր հնարավորությունների վրա:

Սա հենց այն է, ինչ շատ ծնողներ կցանկանային տեսնել իրենց երեխաների համար: Բայց այդպիսի անհատականությունն արդեն կառուցված չենք է: Եվ դրա կառուցումը միշտ սկսվում է հիմքից: Անհատականության հիմքերը սկսում են դրվել մեծահասակների ազդեցության տակ երեխայի ծնունդից: Այսպիսով, ուշադրության պակասը, ծնողական սիրո դրսևորումները, երեխայի հետ շփումը բացասաբար են անդրադառնում նրա հուզական և բարոյական զարգացման, աշխարհայացքի վրա: Անչափահաս հանցագործների ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ նրանք տառապում են ընտանիքում սիրո պակասից[4]:

Չպետք է մոռանալ, որ նրանք հիմնականում ապրում են զգացմունքներով, և որ հենց հուզական միջավայրն է ազդում նրա հոգևոր աշխարհի վրա: Երեխային իր հոգեկան առողջության համար անհրաժեշտ է դրական հուզական մթնոլորտ ընտանիքում, որտեղ գերակշռում են ուրախությունը, լավատեսությունը, անկեղծությունը, սերն ու քնքությունը: Երեխայի գաղափարների ձևավորման համար մեծ նշանակություն ունի այն, թե ինչպես են մեծահասակները արձագանքում այն ամենին, ինչ տեղի է ունենում իրենց շրջապատող աշխարհում, ով արձագանքում է այն ամենին, ինչ տեղի է ունենում հուզական միջոցներով՝ ծիծաղ, զայրույթ, ժեստեր, դեմքի արտահայտություններ: Երեխան ենթադրելի է, հակված է ընդօրինակման, նա զգայուն է ընկալում և ընդունում բոլոր հուզական ռեակցիաները: Հետևաբար, եթե երեխայի կամ նրա բարոյական բնավորության մեջ ինչ-որ բան ձեզ դուր չի գալիս, հիշեք. երեխան, որոշ չափով, ձեր հայելային

կերպարն է: Ծնողների բարությունն ու ուշադրությունը միմյանց և երեխայի նկատմամբ բնականաբար որդեգրված են նրա կողմից, ինչպես նաև կոպտությունը, անհարգալիցությունն ու դյուրագրգռությունը: Որոշ ընտանիքներում ընդունված չէ միմյանց հանդեպ քնքուշ զգացմունքներ ցուցաբերել:

Երբեմն հարգանքն ու սերը թաքնված են արտաքին զսպման հետևում: Երեխան չի կարող միշտ դա հասկանալ և զգալ, նրա հանդեպ ջերմության և ծնողական սիրո արտահայտման կարիքը չի բավարարվում, ինչը կարող է նրան լուրջ հոգեկան վնասվածք պատճառել և ապագայում խնդիրներ առաջացնել հոր և մոր հետ հարաբերություններում: Մեծ նշանակություն ունի նաև մեծահասակների արձագանքը կյանքի տարբեր իրավիճակներին: Կարևոր է տարբերակել՝ էական կամ աննշան պատճառն առաջացրել է ծնողների որոշակի հույզեր, և արդյոք արտահայտված զգացմունքները համապատասխանում են կատարվածին:

Ընտանիքում հանգիստ միջավայրի ստեղծումն օգնում է մեծահասակներին քննադատական վերաբերմունք ունենալ իրենց արարքների նկատմամբ և հաշվի առնել դրանց ազդեցությունը երեխայի վրա: Դուք չեք կարող ձեր վատ տրամադրությունը հանել ձեր սիրելիների, հատկապես ձեր երեխայի վրա: Իհարկե, մեծահասակները կարող են լուրջ պատճառներ ունենալ անհանգստության և դժգոհության համար: Երեխաները չեն կարող չիմանալ այն դժվարությունների մասին, որոնց հանդիպում են ծնողները ընտանիքից դուրս, բայց դա չի նշանակում, որ կարելի է մեծահասակների խնդիրները տեղափոխել երեխայի ուսերին և տանը ճնշող մթնոլորտ ստեղծել: Այժմ մենք կփորձենք հասկանալ, թե ինչպես դառնալ ձեր երեխայի ընկերը:

Ամենակարևոր մոդելները, որոնց երեխան նայում է, ծնողներն են: Հարցված տարրական դասարանների երեխաների կեսն ասել է, որ կցանկանար նմանվել իրենց ծնողներին: Երեխաների ինքնագնահատականն արտացոլում է ծնողներից բխող պահանջներն ու ակնկալիքները. երեխաները կարծում են, որ պետք է հնազանդ լինեն, լավ սովորեն, լինեն խելացի, ուժեղ և կարգապահ: Ծնողները թանկ են երեխայի համար:

Նա շատ դժվար փորձառություններ է ապրում, երբ իր ընտանիքը վատ է զգում, ինչ-որ մեկը հիվանդանում է կամ վիճում: Հարցին, թե ինչ կցանկանայիք, եթե կարողանայիք ամեն ինչ անել, երեխաներից շատերը պատասխանեցին՝ որ հայրիկն ու մայրիկը առողջ լինեն և հավերժ ապրեն: Երեխաների նկարներում ծնողները կենտրոնական տեղ են զբաղեցնում, ինչը ցույց է տալիս նրանց կարևորությունը երեխայի համար: Միևնույն ժամանակ երեխաները խոսում են անարդարության, ստի, իրենց հասցեին վիրավորական արտահայտությունների, ֆիզիկական պատժի

մասին, որին ենթարկվել են ընտանիքում: Երեխայի և ծնողների միջև հարաբերություններում դժվարությունները հաճախ առաջանում են մեծահասակների կողմից երեխաների փորձառությունների սխալ ընկալման պատճառով:

Մեծահասակների դիրքորոշումը կրտսեր դպրոցականի նկատմամբ՝ որպես մի էակի, ով քիչ բան գիտի, կարող է և հասկանում է, կարող է արտահայտվել նվաստացուցիչ հայտարարություններով, նրա արժանապատվությունը նվաստացնող գնահատականներով և էպիտետներով: Ծնողների ուժը մեծ է՝ նյութական հնարավորություններ, կյանքի փորձ, ֆիզիկական ուժ՝ ամեն ինչ նրանց կողմն է: Մեծահասակի իշխանությունը պարտադրվում է ուժով, որին երեխան ստիպված է ենթարկվել: Մեծանալով՝ նա կարող է կախված մնալ ծնողներից, նրանց կարծիքներից ու պահանջներից:

Բայց հնարավոր է նաև այլ բան՝ բողոքը, անհամաձայնությունը, ընտանիքից մերժումը աստիճանաբար կհասունանա: Ծնողների և երեխաների բարեկամությունը առանձնահատուկ հարաբերություն է, որն առաջին հերթին պահանջում է փոխադարձ հարգանք, մեծահասակի կարողություն՝ հասկանալու երեխային, կարեկցելու, նրբանկատություն դրսևորելու նրա հետ շփվելու մեջ: Լավագույն ճանապարհն է՝ փորձել ինքներդ ձեզ դնել երեխայի տեղը, հիշել ձեր սեփական մանկությունը և խորհուրդներ տալ այսօրվա փորձի տեսանկյունից: Ծնողները պետք է ընկերական հարաբերություններ հաստատեն իրենց երեխայի հետ, այն է՝ ձգտեն զգալ, հասկանալ և ընդունել նրա հոգևոր աշխարհը: Կարևոր է նաև ցույց տալ ձեր վստահությունը երեխաների հանդեպ:

Հասակակիցների և փողոցի հետ շփումը կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ նրա վրա՝ նա սովորում է փողոցի լեզուն՝ ժարգոն, անպարկեշտ արտահայտություններ, կոպիտ վարքագիծ: Տանը սա առայժմ չի կարող դրսևորվել: Ընտանիքը կարծես թե վիճաբանության մեջ է մտնում փողոցի հետ, երբեմն էլ՝ շատ դժվար վեճի: Եթե երեխան վստահելի հարաբերություններ չունի ծնողների հետ, հաղթում է փողոցը:⁷

1.1 Ծնողների մասնակցությունը կրթական հաստատության ուսումնական աշխատանքներին

Սան դաստիարակելու կարևոր պայմաններն են դպրոց-ընտանիք-երեխա փոխհարաբերությունները: Ժամանակակից դպրոցի պայմաններում կրթական համակարգ ստեղծելիս ամենակարևորը ծնողների կողմից ուսումնական գործընթացի վերաբերյալ ամբողջական պատկերացում կազմելն է, նրանց

⁷ Шнейдер Л.Б. Семейная психология. Изд. Академический Проект, Константа. 2011

ներգրավելը կրթական գործընթացի տարբեր ծներով կազմակերպելու և սոցիալական աշխատանքի պատշաճ կազմակերպումը: Կրթական նոր պարադիգմը ծնողներին հռչակեց որպես ուսումնական գործընթացի սուբյեկտներ և հետևաբար նրանց պատասխանատու դարձրեց երեխաների կրթության և դաստիարակության որակի համար: Որոշ ծնողներ ակտիվորեն ձգտում են մանկավարժական ինքնակրթության՝ փորձելով հասկանալ ժամանակակից կրթական գործընթացների էությունը, դպրոցի կրթական և կրթական ծրագրերի առանձնահատկությունները: Ընտանիքի և դպրոցի միասնական, համաձայնեցված պահանջները ընտանիքում երեխաների պատշաճ դաստիարակության պայմաններից են: Այնտեղ, որտեղ ծնողն ու ուսուցիչը գործում են համատեղ, ավելի լավ է դաստիարակչական աշխատանք տանել: Ընտանիքի և դպրոցի փոխգործակցությունն իրականացվում է հետևյալ ոլորտներում. հոգեբանական և մանկավարժական գիտելիքների բարձրացում. ծնողների ներգրավումը կրթական գործընթացում և դպրոցի կառավարման մեջ. Եկեք բնութագրենք այս փոխազդեցության բովանդակությունը, կոնկրետ մեթոդներն ու ձևերը: Մանկավարժական գրականությունը ձևակերպում է դպրոցի, դասղեկի և սովորողների ընտանիքների փոխգործակցության կանոնները.

Վստահություն ծնողների կրթական կարողությունների նկատմամբ, նրանց նկատմամբ հարգալից վերաբերմունք: Բարոյականացնող, դաստիարակիչ, կատեգորիկ երանգը սաների ծնողների հետ շփվելիս անընդունելի է: Ընտանիքը ուսուցչի դաշնակիցն է երեխաների դաստիարակության հարցում:

Կյանքը հաստատող վերաբերմունք կրթական խնդիրների լուծման գործում՝ հենվելով սաների դրական որակների և ընտանեկան դաստիարակության ուժեղ կողմերի վրա:

Մանկավարժական տակտ, ընտանեկան կյանքին անզգույշ միջամտության անթույլատրելիություն

Սաների ընտանիքների ուսումնասիրությունը պետք է լինի օբյեկտիվ և նրբանկատ և իրականացվի ծնողների հետագա հոգեբանական և մանկավարժական դաստիարակության և ուղղիչ աշխատանքի նպատակով: Աշակերտների ընտանիքների ուսումնասիրությունը թույլ կտա դպրոցի ուսուցիչներին ավելի լավ ճանաչել սաներին, հասկանալ ընտանիքի կենսակերպը, ավանդույթները, հոգևոր արժեքները և ծնողների և երեխաների փոխհարաբերությունների ոճը: Կրտսեր

դպրոցականի անձնական որակների ձևավորումը, նրա զարգացումը որոշվում է ընտանիքում դաստիարակության մակարդակով: Ընտանիքը կրտսեր դպրոցական տարիքի երեխայի դաստիարակության ամենակարելուր գործոնն է:

Ինչպե՞ս ներգրավել ծնողներին համատեղ ուսումնական գործընթացում:

Առաջին իսկ օրերից անհրաժեշտ է հարաբերություններ հաստատել մանկավարժական աշխատողի և սովորողների ծնողների միջև: Պետք է հիշել, որ ընդհանուր շահերը հաջող հարաբերությունների գրավականն են: Երկու կողմերն էլ արդյունավետ համագործակցության կարիք ունեն: Ծնողները կկարողանան ամրապնդել ուսուցչի հեղինակությունը, օգնել արտադասարանական աշխատանքներին, մասնակցել դասարանի և դպրոցի ծնողական հանձնաժողովի աշխատանքներին: Ձեր աշխատանքում դուք կարող եք օգտագործել կրթական փոխազդեցության տարբեր ձևեր ուսանողների ընտանիքների հետ:⁸

Ուսումնական գործընթացին ծնողների մասնակցության ձևերը

1. Դաս - դիտարկում

Դաս – մանկավարժական աշխատողի և սաների գործունեության դիտարկումը ծնողներին թույլ է տալիս հետևել, թե ինչպես է կառուցված կրթական համակարգը, ինչ մեթոդներ և մեթոդներ է կիրառում ուսուցիչը, ինչպես են զարգանում նրա հարաբերությունները երեխաների հետ, ինչպես են երեխաները շփվում հասակակիցների հետ և ինչ դժվարություններ են առաջանում: Դպրոցական կյանքի և ուսումնական գործընթացի մասին տեղեկացվածությունը մեծ ազդեցություն ունի ծնողների աչքում դպրոցի հեղինակության ձևավորման վրա: Դասի դիտարկումներից հետո շատ ծնողներ վերանայում են իրենց վերաբերմունքը երեխայի, ուսուցչի և դպրոցի նկատմամբ:

2. Դաս - գործնական մասնակցություն

Դաս - գործնական մասնակցությունը ներկայացնում է ժամանակակից կրթական գործընթացի զարգացման մակարդակը, երեխաներին, ծնողներին և ուսուցիչներին սովորեցնում համատեղ գործունեությանը: Նման դասի ժամանակ ծնողներին առաջարկվում է ակտիվ մասնակիցների դեր: Սաների հետ միասին թեմա ուսումնասիրելով՝ նրանք իրենց ներգրավված են զգում ուսումնական գործընթացում և, այսպես ասած, վերադառնում են մանկություն՝ կրկին հիշելով, թե որքան դժվար է սովորելը: Առաջին դասարանցիների ծնողներին հրավիրելով ձախ ձեռքում գրիչ

⁸ Федеральный государственный образовательный стандарт начального общего образования. – М.: Просвещение, 2011

վերցնել և որևէ նշում կատարել՝ ուսուցիչը հիշեցնում է նրանց, թե որքան դժվար է երեխաների համար տիրապետել գրելու հմտությանը:

3. Դաս - մրցույթ

Դասը՝ երեխաների և ծնողների միջև մրցակցությունը, դասի հատուկ ձև է, որը պետք է ուշադիր մտածել: Ամեն ծնող չէ, որ պատրաստ է կորցնել իր հեղինակությունը սեփական երեխայի աչքում: Բայց դաս-մրցույթը ուսանողների համար ստեղծում է հաջողության իրավիճակներ ուսումնական գործունեության մեջ, խթանում է ճանաչողական հետաքրքրությունը, ուստի դրա օգտագործումն արդարացված է:

Ուսուցիչն ու ծնող ակտիվիստները փորձում են ստեղծել գործող խորհուրդներ՝ ծնողների հնարավորություններն ու շահերը հաշվի առնելով աշխատանքը կազմակերպելու համար: Այս դեպքում կիրառվում են հետևյալ ձևերը.

1. Ծնող լսարան

Անվանումը պայմանական է: Սա չի նշանակում, որ ծնողներին միայն դասախոսություններ են կարդում: Ծնողական լսարանը օգնում է ծնողներին ծանոթացնել կրթության խնդիրներին, բարելավել նրանց մանկավարժական մշակույթը և զարգացնել երեխաների դաստիարակության ընդհանուր մոտեցումներ: Աշխատանքի ձևերը բազմազան են, և հաճախ դրանք որոշում են ծնողների դիրքերը ոչ թե որպես պասիվ ունկնդիրներ, այլ խթանում են նրանց գործունեությունը, ստեղծագործական գործունեությունը, մասնակցությունը հարցերի քննարկմանը, դասերի կազմակերպմանը և անցկացմանը:

2. Ծնողական ժողով

Ծնողական ժողովը ծնողների հետ աշխատանքի հիմնական ձևն է, որտեղ քննարկվում են դասարանում և ծնողական խմբերի կյանքի խնդիրները: Ծնողների ժողովներն ավելի են մոտեցնում ուսուցիչներին և ծնողներին, օգնում են որոշել երեխայի վրա կրթական ազդեցության վրա ազդելու ամենաօպտիմալ ուղիները և ընտանիքը ավելի մոտեցնել դպրոցին: Դասարանում ծնողական ժողովները կարող են կազմակերպվել տարբեր ձևերով: Նախակրթարանի ուսուցիչը պատասխանատու է առաջին ծնող-ուսուցիչ համաժողովի նախապատրաստման համար: Իրենց երեխային առաջին դասարան բերելով՝ ծնողներն իրենք կարծես թե մտնում են նոր կյանք: Նրանց համար սկսվում է դպրոցի հետ երկար տարիների մշտական շփումը: Մանկավարժական աշխատողը կազմակերպում է ծնողներին երեխայի դաստիարակության հարցում և ղեկավարում ընտանիքում կրթության գործընթացը:⁹

⁹ Маняпова И.Н. Взаимодействие семьи и школы // VIII Международная научно-практическая конференция «Воспитание и обучение: теория, методика и практика». Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2016. С. 16-18.

Գլուխ 2. Կրթական հաստատություններում մանկավարժական աշխատողի և ծնողների համագործակցության առանձնահատկությունները

«Գովասանքը օգտակար է միայն այն պատճառով, որ այն ուժեղացնում է մեզ բարեգործական հարթություններում», - գրել է Ֆ. Լա Ռոշֆուկոն:

Մեր հասարակության մեջ կան պահեր, առանց որոնց պարզապես անհնար է ուսուցիչների և ընտանիքների միջև հարաբերություններ կառուցել, որոնք հարմարավետության զգացում են ստեղծում, համոզմունք, փոխադարձ հարգանք, փոխօգնություն, առաջացող դժվարությունները լուծելու ունակություն:

Մանկավարժական աշխատողի և ընտանիքների միջև արդյունավետ փոխգործակցության խնդիրը կախված է համագործակցության մասնակիցների ըմբռնումից, թե ինչու է դա նրանց անհրաժեշտ, ինչ նպատակներ և խնդիրներ են հետապնդվում: Այսօր գլխավոր խնդիրը հարաբերությունների ճիշտ կառուցումն է, այսինքն՝ առարկա-առարկա փոխհարաբերությունները ուսուցիչների և ծնողների միջև: Ծնողների հոգեբանական և մանկավարժական իրավասության զարգացումը կրթական հաստատությունում սոցիալական ուսուցչի աշխատանքի կարևորագույն բաղադրիչներից է: Ծնողների հոգեբանական և մանկավարժական իրավասության զարգացումը հնարավորություն է տալիս ավելի արդյունավետ դարձնել հոգեբանական և մանկավարժական աշխատանքը, հասնել այնպիսի արդյունքների, որոնց դասախոսական կազմը չէր հասնի առանց ծնողների մասնակցության: Որպեսզի ծնողների հոգեբանական և մանկավարժական իրավասության զարգացմանն ուղղված աշխատանքը արդյունավետ դառնա, կարևոր է հաշվի առնել ծնողների հոգեբանական և մանկավարժական իրավասության ուղղություններն ու բաղադրիչները, ինչպես նաև օգտագործել փոխգործակցության տարբեր ձևեր և մեթոդներ: ուսուցիչներ և ծնողներ.

Կ. Լեբեդևան իր «Ծնողների մանկավարժական իրավասությունը. դրա չափման կառուցվածքը և մեթոդները անձնականի համատեքստում» հոդվածում բնութագրում է իրավասու ծնողին, «ով վախ չի զգում «վատ» ծնող լինելու համար և չի փոխանցում իր զգացմունքները. վախն ու մեղքը իր երեխային»¹⁰

Սա այն մարդն է, ով պատրաստ է տեսնել իրական իրավիճակը, որում մեծանում է իր երեխան և ջանքեր է գործադրում այն փոխելու համար: Սա այն մարդն է, ով գիտի, որ եթե մի բան չի օգնում, պետք է ուրիշ բան փորձել:

¹⁰ Ким Т.К., Формы просвещения родительской общественности / Т.К. Ким., Ученые записки университета Лесгафта 2013, №12, с. 77-81.

իրավասու ծնողը հասկանում է, որ երեխայի զարգացումն ավելի բարենպաստ ուղղությամբ փոխելու համար պետք է փոխել ինքն իրեն, փորձել, փնտրել, սովորել»։ Ըստ ժամանակակից հետազոտությունների՝ երեխայի հաջողակ դաստիարակության ավելի քան 80%-ը կախված է ընտանիքից, մնացած տոկոսը՝ ուսուցիչներից և երեխաների շրջապատող աշխարհի ազդեցությունից։

Ծնողները չեն հասկանում երեխաների հետաքրքրությունների և ցանկությունների կարևորությունը՝ զոհաբերելով դրանք հանուն դաստիարակչական նախապաշարումների։

Ուստի Վ.Պ. Վախտերովը եզրակացնում է, որ անհրաժեշտ է ծնողներին կրթել մարդկային զարգացման ոլորտում. Վ.Պ. Կաչչենկոն ընդգծել է ծնողների դերը որպես դաստիարակներ ընտանիքում և կասկածել է երեխայի դաստիարակության հավասարակշռված, մտածված համակարգ կառուցելու հնարավորության վրա՝ առանց ընտանեկան կրթության վերաբերյալ գիտական և տեսական գիտելիքների բազայի։ Հաշվի առնելով հոգեբանական և մանկավարժական դասընթացի էությունը, պարզ է դառնում, որ այն պետք է պարունակի ծնողների այս իրավասության զարգացման ձևավորման տարբեր ասպեկտներ։ Որպեսզի ծնողների հոգեբանական և մանկավարժական իրավասությունը կառուցվի որպես բազմակողմ գործընթաց, կարևոր է հաշվի առնել, թե ինչ ոլորտներ կան հոգեբանական և մանկավարժական իրավասության մեջ։

Ն.Մ. Գուլիյանը առանձնացնում է երեք այդպիսի ոլորտներ՝

ա) կրթություն երեխայի դաստիարակության մեթոդների վերաբերյալ- Ծնողների համար կարևոր է տեղեկատվություն տրամադրել այն մասին, թե ինչպես դաստիարակել աշակերտին, որպեսզի նրա սոցիալականացումը հաջող լինի։ Սոցիալական մանկավարժի համար կարևոր է խնամակալներին գիտելիքներ տրամադրել երեխային որպես սոցիալական անձ դաստիարակելու մեթոդների, տեխնիկայի և միջոցների մասին և նրանց կրթել այդ մեթոդների և տեխնիկայի հմուտ օգտագործման մեջ։ Բացի այդ, այս ուղղությունը արտացոլում և վարժեցնում է ծնողներին երեխայի անհատականության գծերը դաստիարակելու հարցում, որոնք նպաստում են սոցիալականացմանը։

բ) կրթություն երեխայի ուսուցման վերաբերյալ՝

Նրա սոցիալական իրավասությունը պետք է ներառի սոցիալական նորմերի և կանոնների իմացությունը, ինչպես նաև վարքագծի որոշակի ձևերի միջոցով դրանց հետևելու կարողությունը։

Ընտանեկան դաստիարակության մեջ այս առաջադրանքները իրականացնելու համար կարևոր է, որ ծնողը ունենա մանկավարժական հմտություններ։ Հետևաբար,

սոցիալական ուսուցիչը պետք է տեղեկացնի հորը և մորը, թե ինչպես ճիշտ տեղեկատվություն տալ երեխային հասարակության մասին, ինչպես սովորեցնել նրան ձևերը:

վարքագիծ և գործունեություն, որը համապատասխանում է այս նորմերին և կանոններին:

գ) կրթություն՝ սոցիալական դաստիարակի և ուսումնական հաստատության հետ համագործակցության հաստատմանը համահունչ:

Կարևոր է ծնողին տեղեկացնել հոգեբանական և մանկավարժական գործունեության բոլոր մասնակիցների միջև համագործակցության կարևորության մասին, դրդել ծնողներին՝ ձգտել ակտիվորեն մասնակցել իրենց երեխայի սոցիալականացման գործընթացին, որի վրա աշխատում է ուսուցիչների թիմը:¹¹

Որպեսզի ծնողների հոգեբանական և մանկավարժական իրավասության զարգացումը դրական արդյունք տա, կարևոր է համապատասխանել հոգեբանական և մանկավարժական կրթության բաղադրիչներին:

2.2 Համալիր ծրագիր ուղղված կոնֆլիկտայնության մակարդակի նվազմանը, որը կնպաստի մանկավարժական աշխատողի համագործակցությանը սաների ծնողների (նրանց օրինական ներկայացուցիչների) հետ՝ սաների կրթական աշխատանքների կազմակերպման և ընտանեկան դաստիարակության հարցում:

Ծրագրի նպատակները՝

- ✓ սահմանել «կոնֆլիկտ» հասկացությունը,
- ✓ ներկայացնել դրա առաջացման պատճառները և կոնֆլիկտային իրավիճակներում վարքի ռազմավարությունները,
- ✓ սովորեցնել կոնֆլիկտային իրավիճակների լուծման այլընտրանքային ուղիներ,
- ✓ նպաստել սեփական վարքի մասին իրազեկվածությանը,
- ✓ ձևավորել կոնֆլիկտները դրական ձևով լուծելու կարողություն:

Առաջադրանքները՝

- ✓ թարմացնել գիտելիքները կոնֆլիկտի վերաբերյալ,
- ✓ որոշել կոնֆլիկտների բնույթն ու պատճառները,
- ✓ ծանոթացնել կոնֆլիկտային իրավիճակի հաղթահարման ռազմավարություններին,

¹¹ Кошкинко И.В., Взаимодействие педагогов и родителей как социальная и психолого-педагогическая проблема / И.В. Кошкинко., ЗПУ. 2011. №1, с. 209-212.

- ✓ սովորեցնել մասնակիցներին պատշաճ կերպով գնահատել սեփական անձը,
- ✓ ծանոթացնել մասնակիցներին հոգեբանական մանիպուլյացիայի հիմնական մեթոդներին և դրանցից պաշտպանվելու եղանակներին:

Վարժություն «Ծանոթություն»

Ընթացքը: Խմբային աշխատանքի սկզբում յուրաքանչյուր մասնակից կազմում է այցեքարտ, որտեղ նշում է իր անունը: Միևնույն ժամանակ, նա իրավունք ունի իր համար վերցնել ցանկացած անուն՝ իր իսկական անունը, իր ընկերոջ կամ ծանոթի, գրական հերոսի անունը և այլն: Ապահովված է ընտրության լիակատար ազատություն: Անունը պետք է գրված լինի ընթերցման և մեծ: Դրանք ամրացվում են կրծքի վրա, որպեսզի բոլորը կարողանան տեսնել: Ամբողջ դասի ընթացքում մասնակիցները միմյանց դիմում են այդ անուններով: Վարողը 3-5 րոպե է տալիս բոլոր մասնակիցներին իրենց այցեքարտերը պատրաստելու համար:

Վարժություն «Ես չեմ ուզում պարծենալ, բայց ես...»

Նպատակը՝ զարգացնել ինքնաներկայացման հմտություններ:

Ընթացքը՝ բոլոր մասնակիցները նստում են շրջանի մեջ, յուրաքանչյուրն իր հերթին ասում է իր անունը և շարունակում արտահայտությունը՝ սկսելով «Ես չեմ ուզում պարծենալ, բայց ես... հրաշալի ընկեր եմ»: Բոլոր մասնակիցները հերթով ներկայանում են:

Վարժություն «Իմ պատկերացումը կոնֆլիկտի մասին»

Նպատակը՝ ակտուալացնել կոնֆլիկտ հայեցակարգը մասնակիցների մոտ:

Ընթացքը՝ երեխաները նկարում են A4 թերթիկի վրա «Իմ պատկերացումը կոնֆլիկտի մասին» թեմայով: Աշխատանքն ավարտելուց հետո երեխաները հերթով ներկայացնում են իրենց նկարները: Այնուհետև տեղի է ունենում քննարկում:

- Ի՞նչ զգացողություններ եք ունեցել նկարելիս:
- Ձեզ դուր եկա՞վ նկարելու ընթացքը:

Վարժություն «Կոնֆլիկտ թե՞ փոխազդեցություն»

Նպատակը՝ ցույց տալ, որ հաճախ մարդիկ կյանքի իրավիճակներին վերաբերվում են որպես մրցույթների, որտեղ կան հաղթողներ կամ պարտվողներ:

Ընթացքը՝ մասնակիցները զույգերով նստում են միմյանց դիմաց գտնվող սեղանների մոտ (ինչպես բազկամարտում): Նրանց խնդիրն է 30 վայրկյանում հնարավորինս շատ «սեխմեն» զուգընկերոջ ձեռքը: Հենց որ ձեռքը դիպչի սեղանին, վերադառնում են մեկնարկային դիրքին և նորից սկսում: Ամենաշատ միավորները (1 հայում – 1 միավոր) վաստակած զույգը կհաղթի:

Ի՞նչ եք կարծում, ինչո՞ւ որոշ զույգեր մրցեցին, իսկ ոմանք միասին հանդես եկան:

Հաճախ իրական կյանքում մենք որոշ իրավիճակներ տեսնում ենք որպես մրցակցություն՝ հաղթողի և պարտվողի հետ, մինչդեռ միասին կարող ենք հասնել մեծ արդյունքների: Հիշեք նման իրավիճակները.

Ինչպե՞ս են մարդիկ պայմանավորվում, թե ով է որոշելու և ով է ենթարկվելու որոշումներին:

Թրեյնինգավար. շատ հաճախ կոնֆլիկտի ժամանակ կրքերի այնպիսի փոթորիկ է բռնկվում, որ զգացմունքները պահելն ուղղակի անհնար է: Եվ միևնույն ժամանակ, խոսքը գնում է այն մասին, որ կոնֆլիկտները պետք է լուծվեն արդեն «սառեցված»:
Բայց ինչպե՞ս կարող ենք հասնել նման վիճակի: Դրա համար կան որոշակի տեխնիկաներ:

Վարժություն «Կոնֆլիկտ հարձակվողի և պաշտպանվողի միջև»

Ընթացքը՝ մասնակիցները դեմ առ դեմ նստում են զուգընկերոջ հետ և որոշում, թե իրենցից ով է խաղալու «հարձակվողի» դերը, իսկ ով՝ «պաշտպանվողի»: Հետո երկխոսում: Կանգնում են իրենց դիրքերում, աշխատում չհանձնվել: Եթե «հարձակվող» են, ապա ասում են իրենց զուգընկերոջը, թե ինչպես պետք է իրեն պահի և ինչ պետք է անի: Կշտամբում և քննադատում են գերազանցության և ինքնավստահության դիրքերից: Եթե «պաշտպանվող» են, ապա պետք է անընդհատ ներողություն խնդրեն և արդարանան: Այնուհետև ասում իրենց զուգընկերոջը, թե ինչպես են փորձում, ինչպես են ցանկանում գոհացնել, և ինչպես է ինչ-որ բան խանգարում իրենց կատարել պահանջները: 5-10 ր. հետո ավարտում են փորձի այս հատվածը:

Փոխել դերերը. Մասնակիցները փորձում են լիովին զգալ «հարձակվողի» ուժը, հեղինակությունը կամ «պաշտպանվողի» մանիպուլյատիվ պասիվությունը: Դադարեցնում են հինգ կամ տասը րոպե հետո: Կիսվում փորձառություններով: (Խմբի որոշ անդամներ կարող են նկատել, որ իրենք եռանդ են զգացել խաղալով «հարձակվողի» դերը, մյուսները կարող են նկատել, որ վստահ են եղել պաշտպանվողի» դերում): Համեմատում են իրենց խաղացած դերերը իրական կյանքում սեփական գործելաոճի հետ:

Քննարկում.

- Ի՞նչ զգացիք: Այս զգացողությունը փոխվե՞լ է և ինչպե՞ս:

- Ո՞ր դերն էիք ավելի հեշտ խաղում, ինչո՞ւ եք այդպես կարծում:

Վարժություն «Ինչո՞վ ենք նման»

Նպատակը՝ ձևավորել մտերմության զգացում, միմյանց ընդունելու, ուրիշների արժեքի և ինքնարժեքի զգացում:

Ընթացքը՝ խմբի անդամները նստում են շրջանի մեջ: Խմբավարը մասնակիցներից մեկին հրավիրում է շրջան՝ իր հետ իրական կամ երևակայական նմանության հիման վրա: Օրինակ՝ «Աննա, խնդրում եմ, արի ինձ մոտ, որովհետև ես և դու նույն մազերի գույնն ունենք: Աննան մտնում է շրջան և մասնակիցներից մեկին հրավիրում է նույն ձեռով»:

Վարժություն «Օձը»

Նպատակը՝ ընտրել գայրույթն ու ազդեսփվությունը լիցքաթափելու ամենահարմար միջոցը, արձագանքել բացասական հույզերին:

Ընթացքը՝ Լսեք առակը «Կար աներևակայելի կատաղի, թունավոր և չար օձ: Մի օր նա հանդիպեց մի իմաստունի և հիացավ նրա բարությանը, նա կորցրեց իր չարությունը: Իմաստունը նրան խորհուրդ տվեց դադարեցնել մարդկանց վիրավորել, և օձը որոշեց ապրել հնարամիտ, առանց որևէ մեկին վնասելու: Բայց հենց մարդիկ իմացան, որ օձը վտանգավոր չէ, սկսեցին քարեր նետել նրա վրա, քաշքշել պոչից ու ծաղրել: Սրանք ծանր ժամանակներ էին օձի համար: Իմաստունը տեսավ, թե ինչ է կատարվում և, լսելով օձի բողոքները, ասաց. «Սիրելիս, ես քեզ խնդրեցի դադարեցնել մարդկանց տառապանքն ու ցավը, բայց ես չասացի, որ երբեք չես վախեցնելու նրանց»:

Հարմարավետ նստեք, հանգստացեք, խորը շունչ քաշեք 3-4 անգամ և փակեք ձեր աչքերը: Պատկերացրեք, որ գտնվում եք փոքր ցուցահանդեսում, որտեղ ցուցադրվում են մարդկանց լուսանկարներ, ովքեր ձեզ գայրացնում են, վիրավորում կամ անարդարացի են վերաբերվում ձեզ հետ: Շրջեք, փորձեք նայել դիմանկարներին: Ընտրեք դրանցից որևէ մեկը և կանգ առեք: Փորձեք հիշել այս մարդու հետ կապված ինչ-որ կոնֆլիկտային իրավիճակ: Փորձեք ինքներդ ձեզ տեսնել այս իրավիճակում: Պատկերացրեք, թե ինչպես եք արտահայտում ձեր զգացմունքները: Մի զսպեք ձեր զգացմունքները, մի ամաչեք, ասեք նրան ինչ ուզում եք: Պատկերացրեք, որ դուք անում եք այն ամենը, ինչ ձեր զգացմունքները հուշում են ձեզ անել այս մարդու հետ: Մի զսպեք ձեր գործողությունները, արեք այն, ինչ

ուզում եք: Եթե ավարտել եք վարժությունը, նշան տվեք՝ գլխով արեք: Շնչեք 3-4 անգամ և բացեք ձեր աչքերը:

Խմբի հետ կիսվեք ձեր փորձով:

- Ի՞նչն էր հեշտ, ի՞նչն էր դժվար անել այս վարժությունում:
- Ի՞նչը դուր եկավ, ի՞նչը չհավանեցիր:
- Շրջապատողներից ո՞վ մտավ ձեր պատկերասրահ:
- Որտե՞ղ եք կանգնել:
- Ի՞նչ իրավիճակ ներկայացրիք, պատմեք այդ մասին:
- Ինչպե՞ս փոխվեց ձեր վիճակը վարժության ընթացքում:
- Ո՞րն է տարբերությունը վարժության սկզբում և վերջում զգացողությունների միջև:

Թրեյնինգի վերլուծություն

Թրեյնինգն իրականացնելուց առաջ անցկացրել ենք Բասի, Դարկի «Ազդեցիկության մակարդակի ախտորոշման» մեթոդիկան և ըստ ստացված տվյալների սկսեցինք աշխատանքը: Իրականացրեցինք թրեյնինգը, որը ժամանակատար էր և մշակված էր նախապես: Իրականացրեցինք նույն ծնողական կուլեկտիվի հետ և արդյունքներն ամփոփեցինք նույն մեթոդիկայի կիրառմամբ: Ստացված տվյալները գոհացուցիչ էին: Ուսումնասիրության ընթացքում առանձնացրել ենք կոնֆլիկտների առաջացման հետևյալ պատճառները՝ պահանջներ և դժվարություններ, իրենց իսկ վերաբերյալ բացասական մտքեր կամ զգացմունքներ, շրջապատի հետ խնդիրներ, անապահով միջավայր, խրոնիկական հիվանդություններ կամ ընտանիքում լուրջ խնդիրներ, սիրած անձնավորության մահվան փաստ, տեղափոխություն բնակավայրից, միանգամից մեծ գործունեություն ծավալելը կամ իրենցից ակնկալվող մեծ պահանջները, ընտանիքի նյութական խնդիրները, որոնք իրենց հետ բերում են մի շարք խնդիրներ և կարիքներ:

ԾՆՈՂԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

2023թ-ի դեկտեմբերի 1-ին, 4-ին և 5-ին ժամը 13:00-ին տեղի ունեցավ արտահերթ ծնողական ժողով միջին խմբի թվով 28 ծնողների հետ: Արտահերթ ծնողական ժողովին ներկա էին նաև տնօրենը, մեթոդիստը և դաստիարակներ: Զեկույցով հանդես եկավ դաստիարակը : Օրակարգում` «Համալիր ծրագիր ուղղված կոնֆլիկտայնության մակարդակի նվազմանը, որը կնպաստի մանկավարժական աշխատողի համագործակցությանը սաների ծնողների (նրանց օրինական ներկայացուցիչների) հետ` սաների կրթական աշխատանքների կազմակերպման և ընտանեկան դաստիարակության հարցում» Դաստիարակը ներկայացրեց, որ մանկավարժական աշխատողի համագործակցությունը սաների ծնողների (նրանց օրինական ներկայացուցիչների) հետ անհրաժեշտ է, սակայն այս ծրագրի շրջանակներում իրենց համագործակցությունը կամրապնդեն և առողջ համագործակցության համար անհրաժեշտ է առողջ խումբ: Ծրագրի նպատակներից է նաև առանց կոնֆլիկտների խմբում իրականացնել համագործակցություն քանի որ ունեն երեխաներին առնչվող ընդհանուր խնդիրներ: Շատ երեխաներ դժվարանում են կենտրոնանալ իրենց ուսման վրա, եթե չեն զգում, որ պատկանում են ընդհանուր խմբին: Հաճախ «վատ» վարքագիծը առաջանում է նրանից, որ երեխան իրեն մեկուսացված և անօգնական է զգում, հակասոցիալական վարքի օգնությամբ նա փորձում է ուշադրություն գրավել իր վրա: Որպեսզի սովորեն զգալ խմբին պատկանելու զգացում, երեխաները պետք է ճանաչեն իրենց անձնական պատմությունը: Նրանք ցանկանում են ցույց տալ, որ հպարտ են իրենց ընտանիքով, ցանկանում են, որ բոլորը ուշադրություն դարձնեն, թե ով են իրենք, ինչ կարող են անել, ինչ են ուզում սովորել, ինչպես են տեսնում իրենց խումբը: Երեխաները, ինչպես մեծերը, փորձում են ճիշտ վարվել, բայց երբեմն շտապում են, չգիտեն` ինչն է ճիշտ, ինչը ոչ, և միշտ չէ, որ նկատում են իրենց ունեցած բոլոր հնարավորությունները: Մենք կարող ենք նրանց սովորեցնել քննարկել և վերլուծել տարբեր լուծումներ: Խմբին պատկանելու ցանկությունը մասամբ խանգարում է երեխաներին շփվել հասակակիցների հետ: Վախենալով փչացնել հարաբերությունները նշանակալի մարդկանց հետ` երեխաները շատ հաճախ իրենց մեծահասակների պես են պահում, մասնավորապես` լռում են, երբ իրենց համար ինչ-որ բան տհաճ է, ճնշում են իրենց ցանկությունները` հանուն ուրիշների ցանկությունների, չեն արտահայտում իրենց տեսակետը: Կարևոր է խրախուսել երեխաներին հետադարձ կապ տալ ընկերներին և մանկավարժներին: Սա ապահովում է բաց, անկեղծ և աշխույժ հաղորդակցություն: Դաստիարակն իրականացրեց ծրագիրն ըստ նախապես մշակած պլանի:

Ծնողների կողմից հնչեցին հարցեր: - ինչպե՞ս է առաջացել միտքը նման ծրագրի և արդյոք կունենան նոր ծրագրեր թեյնհինգների տեսքով:

Տնօրեն «Դաստիարակը ներկաներին կարողացավ ներկայացնել ծրագրի կարևորությունը և իրականացրեց նախապես դրված բոլոր պլաններն ու նպատակները: Իրականացրեց ծրագիրը և ներգրավվեց խմբի բոլոր անդամներին: Ծնողները մեծ ոգևորությամբ մասնակցում էին և ծրագրի սկզբից մինչ ավարտ արդեն օդում մտերմություն էր շաղվել: Ծնողական հանդիպման ավարտին տրվեցին հարցեր ծնողներին, որոնց պատասխաններից զգացվեց, որ դաստիարակը կարողացավ բարձրացնել ծնողների մանկավարժական իմացությունը: »

Մեթոդիստ <<Կարծում եմ տեղին էր արտահերթ ծնողական ժողովները և դաստիարակի նախաձեռնությունը, քանի որ մասնակցելով այս ծրագրին ծնողների մոտ նոր ալիք բարձրացավ համագործակցության ամրապնդման և կրթության ու բարձրագույն դաստիարակության գործում համախմբված լինելու համար: Նա կարողացավ ծնողների մոտ դրական վերաբերմունք ձևավորել միմյանց նկատմամբ:»

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Երեխաների և նրանց ծնողների հետ ուսուցչի փոխազդեցության հարցը հրատապ է և արդիական, քանի որ ուսուցիչները զգում են խնդրի առկայությունը հոր և մոր հետ հարաբերությունների հայեցակարգում:

Դպրոցականների կրթության և զարգացման ոլորտում ծնողների հոգեբանական և մանկավարժական իրավասության ձևավորման ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ դպրոցականների ծնողները դժվարություններ ունեն իրենց երեխաներին դաստիարակելու հարցում այս ոլորտում գիտելիքների և գործնական փորձի բացակայության պատճառով:

Այս առումով ծնողների մեծամասնությունը փոխազդեցության կարիք ունի՝ հոգեբանական և մանկավարժական իրավասությունը բարձրացնելու համար: Սրա հետ մեկտեղ նրանք կցանկանային իրենց օգնական տեսնել առաջին հերթին ուսուցչի և հոգեբանի:

Կարևոր է ծնողներին ներգրավել երեխաների ուսուցման և զարգացման գործընթացում, որպեսզի նրանք դառնան ակտիվ մասնակիցներ, այլ ոչ թե պասիվ ունկնդիրներ:

Այդ նպատակով օգտագործվում են նրանց հետ աշխատելու տարբեր ձևեր:

Աշխատանքի արդյունքները հանձնարարված առաջադրանքների հետ համեմատելը թույլ է տալիս լավագույն արդյունքը ստանալ ուսուցչի համագործակցության մեջ աշակերտների ծնողների կամ նրանց օրինական ներկայացուցիչների հետ ուսանողների կրթության և ընտանեկան կրթության կազմակերպման հարցերում:

Ընտանիքն ու դպրոցը երեխայի համար էներգիայի և ռեսուրսների անփոխարինելի աղբյուր են, որտեղ նա ապրում է:

Ընտանիքը սոցիալական հաստատություն է, որն իր բոլոր ուղղություններով կրթության կարևորագույն գործոններից է: Իր հերթին, ընտանեկան դաստիարակությունը դաստիարակության և կրթության համակարգ է, որը զարգանում է կոնկրետ ընտանիքի պայմաններում՝ ծնողների և հարազատների ջանքերով: Դպրոցի և ընտանիքի փոխգործակցության հիմքը ընդհանուր նպատակն է. ապահովել մանկավարժական գործընթացի բոլոր մասնակիցների միջև համագործակցային հարաբերությունների ձևավորումը, նպաստավոր պայմաններ ստեղծել երեխաների սոցիալական զարգացման, դաստիարակության և կրթության համար:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Анисимов В.П., Счастье быть родителем: педагогическая литература /В.П. Анисимов., М.: АРКТИ 2007
2. Богданова Т.Г., Корнилова Т.В., Диагностика познавательной сферы ребенка / Т.Г. Богданова., Т.В.Корнилова., М.: 1994
3. Ким Т.К., Формы просвещения родительской общественности/ Т.К. Ким., Ученые записки университета Лесгафта 2013, №12
4. Кощиченко И.В., Взаимодействие педагогов и родителей как социальная и психолого-педагогическая проблема/ И.В.Кощиченко., ЗПУ. 2011. №1
5. Концедайлова О.А., Семья и образовательное учреждение / О.А. Концедайлова., Сборники конференций НИЦ Социо-сфера 2013. №3
6. Федеральный государственный образовательный стандарт начального общего образования. – М.: Просвещение, 2011.
7. Жукова З.П. Совместная деятельность классного руководителя и семьи // Начальная школа. – 2012. – №8. – С. 21-23.
8. Основы семейного воспитания. Учебник для ВУЗов. Коллектив авторов. Изд. Academia., 2013.
9. Сухомлинский В.А. Избр. произв. В 5-ти т. – Киев, 1979 – 1980.
- 10.Гейко В. А. Роль семьи в развитии школьных успехов ребенка.//Начальная школа. - 1999, №3. – С. 59 – 61.
- 11.Шнейдер Л.Б. Семейная психология. Изд. Академический Проект, Константа. 2011